

Historien om John James Audubon (The American Woodsman)

FORTALT AF JOHS. ERRITZØE

Sotherby solgte i 1970 et eksemplar af John J. Audubons monumentale værk "The Birds of America", 4 bind dobbelt elefant folie, for den nette sum af 1 million danske kroner. 14 år senere blev et andet eksemplar solgt for 1.1 mill. engelske pund, eller omregnet til danske kr dengang ca. 13 millioner, for så endelig i 1989 at sælge et tredive eksemplar for ca. 23 mill. danske kroner, eller helt nøjagtigt \$ 3.960.000. Svimler det? Jeg befandt mig for øvrigt på British Museums fugleafdeling i Tring, da auktionen fandt sted, og da jeg dagen efter fortalte resultatet til de tilstedeværende kuratorer var den prompte reaktion: "Oh God, we have three copies".

Men ikke bare Audubons bøger er et kapitel for sig, også personen Audubon og den tid han levede i er fasionerende. Når jeg allerede her afslører, at John J. Audubon, ligesom John Gould, startede sin løbebane som konservator og vover den påstand, at Audubon næppe uden en konservators baggrund havde kunnet opnå den berømmelse, der senere blev ham til del, ja, så håber jeg nysgerrigheden om at få mere at vide om denne mand og hans liv er blevet vakt til live hos mine læsere.

JEAN JACQUES AUDUBON'S BARNDOM

26. april 1785 fødte en kreolsk skønhed, Mademoiselle Rabin, en søn, der blev navngivet Jean Jacques Audubon. Stedet var Hispaniola, nu kaldet Haiti, og faderen, en fransk søofficer, kaptajn, slavehandler og plantagebesidder, Jean Audubon, forlod øen fire år senere. Da var hans elskerinde, Rabin, forlængst død. To år senere udbrød et slaveoprør på øen. Det lykkedes faderen at redde drengen, og sammen rejste de til Nantes i Frankrig. Her, og senere i Coueron, levede drengen Jean nu en sorgløs tilværelse, strejfende rundt i omegnen ivrigt indsamlede alskens naturalier. En regelmæssig skolegang blev det aldrig til. Faderens planer med drengen var at han skulle blive søofficer ligesom han selv, men stedmoderen Anne så hellere, at der blev en præst ud af Jean.

Da Jean allerede dengang viste stor lyst til at male, var han en kort tid elev i Paris hos den kendte hofmaler Jacques-Louis David.

Vi var dengang midt i den franske revolution. Guillotinen arbejdede flittigt, selv Marie Antoinette og Louis XVI mistede som bekendt deres hoveder i 1797. Da Napoleons appetit på nye soldater til sin hær var umættelig, blev den unge Jean i 1803 for at undslippe militærtjenesten sendt til Amerika, hvor faderen år forinden havde købt en ejendom.

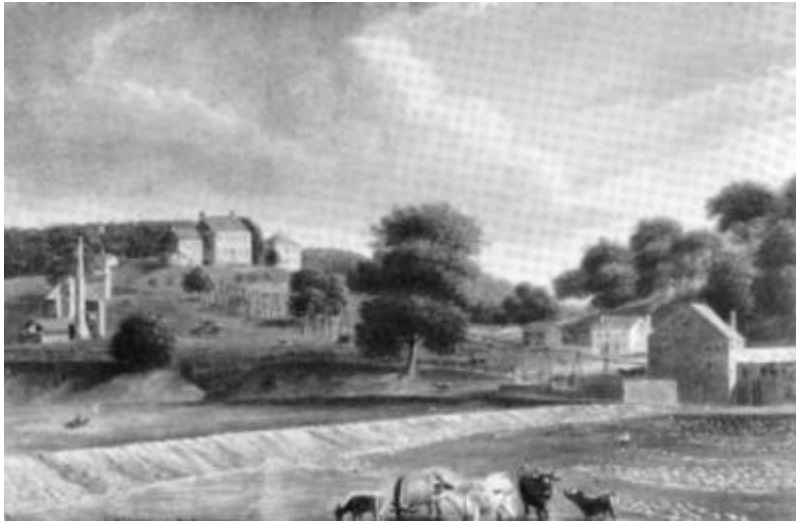
HAPPY DAYS.

I sensommeren 1803 kom den da 18 årige John James Audubon, (som han hurtigt amerikaniserede sit navn) til Mill Grove i Pennsylvania. Her fortsatte han sit sorgløse rigmandsliv. *"Early days of happiness"* karakteriserede han selv senere denne tid. *"Jagt, fiskeri, tegning og musik optog hvert et minut"* skrev Audubon. *"Jeg købte skønne heste, besøgte alle naboer, som jeg fandt sympatiske, og var lykkelig, så lykkelig som det overhovedet er muligt at være"*.

Året efter forelskede John sig i naboens datter, Lucy Bakewell. Men ind imellem sværmerierne med hende jagtede han stadig alt, der bevægede sig, og havde snart en anseelig samling, som han alle selv havde præpareret.

Lucys bror, William, har givet følgende beskrivelse af Johns værelse dengang: *"J eg var forbavset og begejstret over at opdage, at det var forandret til et museum. Væggene var dekoreret med alle slags fugleæg, omhyggeligt udblæste og opsatte på snore. Kaminhylden var dækket af udstoppede egern, vaskebjørn, og opossum, og hylterne rundt om var ligeledes fyldte med alskens arter, imellem hvilke var fisk, frøer, slanger og andre reptiler. Foruden alle disse udstoppede rariteter, hængte der mange malerier på væggene, hovedsageligt af fugle. Han var meget dygtig til at udstoppe alle slags dyr. Han havde også en recept på, hvordan man træner hunde med stor perfektion, hvilket hans berømte hund, Zephyr, er et vidunderligt eksempel på"*.

Læg mærke til, William roser de udstoppede dyr og Audubons hundedressur, hvorimod han øjensynlig er mindre begejstret for malerierne! Det samme var John på dette tidspunkt.

Mill Grove farmen. Malet af Thomas Birsh i 1820'erne.

JOHN GØR EN STOR OPFINDELSE.

En dag -jeg tænker medens John var ved at udstoppe en fugl og var nået til det stadium, hvor han satte ståltråde op gennem benene fik han en meget nærliggende ide: Hvad med på samme måde at stive de friskskudte fugle af med ståltråde, stukket gennem det blodige kød, når de skulle males? For en konservator en temmelig nærliggende ide, hvorimod jeg vil finde det temmelig usandsynligt, at en ikke konservator kunne komme på samme tanke.

Indtil da var næsten alle fugleafbildninger udførte efter udstoppede eksemplarer. Hvem der har set eksempler på disse meget gamle illustrationer forstår, at Audubon ikke fandt denne metode god.

Som tænkt så gjort. Audubon skød simpelthen sine modeller, satte deres slappe ben og halse i passende stillinger ved hjælp af ståltråde, og hele modellen fastgjorde han så til et træstykke, ligesom han var vant til fra udstopningen, hvorefter han som regel malede fuglen i en seance, ofte 12-17 timer i et træk! Denne metode brugte Audubon resten af livet, og den vakte stor opsigt hos datiden, hvorimod adskillige senere har givet denne fremgangsmåde kritiske bemærkninger med på vejen.

Stresemann f. eks. skriver: "*Manglen på kunstnerisk form- og bevægelseshukommelse erstattede han derved, at han hæftede det skudte dyr til brættet i en teatralisk forvridding og således kopierede naturen*". De ofte temmelig unaturlige stillinger havde således deres naturlige forklaring, idet Audubon altid malede fuglen i naturlige størrelse, (en lettelse, hvis man har problemer med proportionerne), og for at få alt med på billedet, når det drejede sig om store fugle, måtte han ty til disse ofte ret uskønne og unaturlige stillinger .

Efter at fuglen var malet færdig, kønsbestemte Audubon fuglen og undersøgte fødeindholdet. Sluttelig blev kræet spist og i hans journal blev disse oplysninger indførte, også hvordan fuglen havde smagt!

Men Audubon brugte også megen tid med at studere de levende fugle. I en hule fandt han en familie af den amerikanske fluesnapperslægt Phoebe. Fuglene blev snart tillidsfulde, så han kunne studere deres adfærd på nærmeste hold. Audubon spekulerede meget over, om det mon var de samme fugle, der år efter år vendte tilbage til hans hule, og derfor fik han den ide at omvikle sølvtråde om deres ben. Dette var den spæde start på ringmærkning af fugle, som først med danskeren Hans Chr. Cornelius Mortensen hundrede år senere blev sat i system.

AUDUBON I HANDELSLÆRE.

Lucys far så med nogen bekymring på det liv Audubon førte, og før han ville give sit ja ord til en formæling mellem hans datter og John, stillede han den betingelse, at hans kommende svigersøn først måtte lære et fag. En tid arbejdede John derfor i New York, for at lære købmandsfaget. I sin fritid gik han en af de ledende zoologer, Dr. Samuel Latham Mitchili til hånd med at udstoppe dyr. Til sidst var stanken på hans lejede værelse dog så stor, at naboerne tilkaldte politiet!

Efter 3 år solgte Audubon sin andel i Mill Grove og de næste 10 år forsøgte han sig i forskellige småbyer at ernære sig som købmand og senere savmølle ejer. 5 april 1808 blev Lucy og John endelig gift og de fik sønnerne Victor Gifford i 1809 og John Woodhouse i 1812.

ALEXANDER WILSONS BESØG.

En dag i marts 1810, hvor Audubon og hans kompagnon, Rozier, stod i deres købmandsbutik i Louisville, Pennsylvania, kom en mærkelig fremtoning af en bissekammer på besøg. Foruden alt andet godtkram forsøgte han også at sælge en subscription på sit eget værk: "*American Ornithology*". Audubon blev naturligvis straks glødende interesseret ved synet af alle disse farvetavler med fugle, og var lige ved at sætte sin underskrift på papiret, da Rozier advarende sagde til ham på fransk: "*Lad være med at smide* 120

Dollar ud, dine egne tavler er meget bedre". I tre dage blev Wilson i byen, beså Audubons fugletavler og sammen drog de på jagt i omegnen, hvor Audubon skød flere fugle til Wilson, han ikke tidligere havde set.

Audubon så kun Wilson denne ene gang og Wilson døde få år senere fattig og udslidt. Ved siden af hans forfatterskab og bissekrammer beskæftigelse, var han også i perioder lærer, væver, landmåler og bogtrykker.

Audubon skrev mange år senere: *"Hvor tit har jeg ikke tænkt på dette besøg af stakkels Alexander Wilson. Når jeg rejser som nu for at skaffe abonnenter, bliver jeg ligesom han ofte modtaget af grov kulde, ja, sommetider med en arrogance, som er typisk for opkomlinge"*. Et andet sted bemærkede Audubon: *"At Wilson døde under en bogsælgers piskeslag"*.

Dette besøg skulle vise sig at blive skelsættende for Audubon, for nu varede det ikke længe før han udklækkede sin store plan om selv at male alle Amerikas fugle i deres naturlige størrelse, og som Wilson udgave tavlerne i bogform.

En dag blev det Rozier for meget, at hans kompagnon næsten altid var på jagt, og var han endelig hjemme, interesserede forretningen ham i så ringe en grad, at enhver kunne se det urimelige i, at Rozier skulle tage hele slæbet, men dele overskuddet med Audubon. De besluttede derfor i fredsommelighed at slutte samarbejdet. Audubon drog med sin familie til Henderson, hvor han købte en savmølle.

AUDUBON S NEDTUR

Indtil dette tidspunkt havde Audubon haft mange tabsgivende forretninger fordi han var for skødesløs og ligeglad, forretninger interesserede ham ikke sagde mange. Men hans formue, der var blevet forøget af Lucy s medgift, havde dog overlevet alle stød, takket være Roziers hjælp. Men fra nu af gik det rask ned ad bakke, stærkt hjulpet af ugunstige tider. Savmøllen var dårlig konstrueret, og lå ustandselig brak for at blive repareret. Audubon arbejdede dag og nat, men blev blot fattigere og fattigere. Han fik nye partnere, der skød nye penge i hans forskellige foretagender. F. eks. lod han en flodbåd bygge og solgte den. Betalingen viste sig at være en værdiløs bank veksle! Skødesløs, som han var i pengesager, fandt han det ikke umagen værd først at spørge sin bank om betalingens lødighed.- Da Audubon igen fandt sin båd længere nede ad floden, havde en af købernes kreditorer lagt beslag på båden for et tilgodehavende, der havde prioritet over hans.

Til slut da han ikke mere kunne betale sine kreditorer blev Audubon kastet i fængslet i Louisville. Stedet var berøgt som *"ligesom det sorte hul i Calcutta"*. Audubon blev først igen løsladt, da han indvilligede i at erklære sig selv for bankerot.

I sin dagbog skrev han: *"Uden en dollar på lommen, berøvet alle indtægter, udover mine personlige talenter og remedier. Jeg forlod min dejlige blokhytte, min skønne have og frugthave med det tungeste hjerte, og tung om hjertet vendte jeg mit ansigt mod Louisville. Dette var den sørgeligste af alle mine rejser -den eneste gang i mit liv, hvor de vilde kalkuner, der så ofte krydsede min vej, og de tusinde andre småfugle, der opliver skovene og prærien, -alle så ud som fjender, og jeg vendte mine øjne væk fra dem, som om at jeg ønskede, at de aldrig havde eksisteret"*.

Audubon var nu 33 år gammel, havde levet halvdelen af sit liv, og stod helt på bar bund. Selv alle vennerne vendte ham ryggen og kaldte ham en tåbe, nogle brugte endnu værre betegnelser. Godt, at Audubon dengang ikke vidste, at de næste 24 år skulle han og hans familie være uden en blivende bopæl.

Audubon rejste nu fra sted til sted og tilbød sig som portrætmaler. Engang blev han hentet ud i skoven til et nyligt dødt og begravet barn, der igen blev opgravet. Audubon skrev herom i sin journal: *"Jeg gav forældrene et portræt, som var barnet stadig i live til deres fulde tilfredshed"*.

Bobwhiite (Colinus virginianus) angribes af Red-shouldered Hawk (Buteo lineatus) . Vel det af alle Audubons illustrationer med mest action og liv.

Da Audubon engang kom hjem fra en rejse fandt han en musefamilie i den kiste, hvori han opbevarede alle sine illustrationer. Alle var totalt gennemgængelige og ødelagte. Hele hans fremtidsplan tilintetgjort.

WESTERN MUSEUM.

Familien flyttede i 1820 til Cincinnati, hvor Audubon havde fået en stilling som konservator ved Western Museum. Lønnen var fyrstelig, \$ 120 om året. Fra en lokal avis kan man d. 18 marts 1820 finde følgende annonce: "*Gentlemen opfordres til at skænke Institutionen [Western Museum] arter og være omhyggelig med at bevare fuglenes fjerdragt glat og fri for blod; udgydelse af dette kan stoppes med tørt jord. Ethvert forsøg på at vaske blodet af vil øjeblikkelig ødelægge eksemplaret. Robert Best, Curator*". Robert Best var Audubons nærmeste foresatte.

Da Western Museum åbnede for publikum i juni 1820, sagde Cincinnati College præsident i sin tale: "*at kasserne, hvori den uovertrufne samling af dyr var monteret, var blevet smukt dekoreret med landskabsbilleder af Mr. J. J. Audubon, udført dels med farveblyant, dels med vandfarver*". Videre fortalte han om Audubon: "*Denne gentleman stammede fra Paris, han er professionel fortrolig med konserveringen af fisk og reptiler, af hvilke han har udstoppet adskillige til museet i så smuk en udførelse, at dette ikke kan overgås af andre*".

Som så mange andre konservatorer før og efter Audubon har erfaret, så måtte også Audubon til sidst erkende: "*J eg opdagede, -desværre først for sent, -at medlemmerne af College museet var strålende løftemagere, men dårlige betalere*".

VANDREÅRENE.

Vi ser igen Audubon på vej til New Orleans, malende portrætter her og der, og altid med sin kære bøsse ved hånden. Som Audubon selv skrev i sin dagbog: "*I mellemtiden blev mine fuglemalerier ikke forsømt, idet især disse synes at svæve omkring mig som en mani, og jeg ville til enhver tid opgive at male et hoved, selvom udbyttet af dette kunne have dækket vore fornødenheder for en uge eller mere, til fordel for en repræsentant af den lille bejjedrede familie*". Men også undervisning i fransk, fægtning, tegning og dans hørte nu til Audubons repertoire.

Den 12 oktober 1820 tog Audubon af sted som arbejdende passager på en pram, der sejlede på Mississippi, kun medbringende sine tegneremedier, bøsse og en fløjte. Han rejste gennem en af verdens største "luftkorridorer" for trækfugle, og triumferede, hver gang han mente at have skudt en fugl, Wilson ikke havde i sit fugleværk. Prammen sejlede så langsomt, at det ikke var svært for Audubon at følge den fra bredden, ivrigt jagtende alt levende, og således forsynende sig og sine medpassagerer med proviant.

Audubon beskriver et sted sit eget udseende på en anden udflugt til Niagara Vandfaldene: "*Mit skæg skjulte min hals foran, mit hår ragede langt ned på ryggen, mit lædertøj, som jeg havde båret i månedsvis, var reparationsmodent, en lang kniv ved min side og en rustfarvet tinkasse indeholdende mine tegninger og farver var pakket ind i et slidt uldtæppe, der tjente mig som seng, og var bundet om mine skuldre. For enhver måtte jeg have set ud som en forgældet i den dybeste armod og måske desperation*".

Audubon måtte sande, som så mange andre før og efter han, at en profet ikke har let ved at blive anerkendt i sit eget land. I 1824 havde Audubon så mange fugletavler færdige, at han rejste til Philadelphia, der dengang var zoologiens metropol i Amerika. Det lykkedes ham dog ikke her at vinde nogen for sin store plan; dels var han alt andet end diplomatisk, dels var netop da en klike af videnskabsmænd med George Ord i spidsen, ved at forberede en ny udgave af Alexander Wilson's fugleværk. Ord følte sig som Wilsons protege og ville ikke have, at en vildmand som Audubon skulle overhale Wilson endsige krydse hans egne planer .

En af Audubons tavler forestillede Mockingbirds, der forsvarer deres rede mod en klapperslange. Denne tavle kritiserede Ord for at være et falsum. Klapperslangen kan ikke klatre i træer, hævdede han! Audubon var altså beviselig en svindler! Dette skadede Audubon umådeligt, idet Ord udbredte sit angreb mod Audubon i alle datidens lærde skrifter. Først flere år senere blev Audubon rehabiliteret.

Mockingbird (*Mimus polyglottos*) og klapperslangen, billedet, der gav Audubon så mange ærgrelser.

Lucy tog forskellige lærerjobs og trods sin mands mange nederlag tabte hun ikke troen på hans evner som fuglemaler. Et sted skriver Audubon: "*Min hustru har besluttet, at mit geni skal sejre, og at min endelige succes som ornitolog skal blive en triumf*". Et andet sted i et brev til Lucys søster skriver Lucy dog selv: "*Enhver fugl er en rival*".

For de fleste virkede Audubons tilværelse som en stor besættelse, en hensynløs arbejdende sig hen mod et stort livsmål, koste hvad det ville.

REJSEN TIL ENGLAND

Da han ikke fandt nogen i Amerika der var parat til at udgive hans værk, besluttede han sig for at rejse til England og forsøge sin lykke der, ikke mindst fordi der allerede i England var udgivet flere store fugleværker. Den 21 juli 1826 ankom Audubon til Liverpool. Han vagte stor opsigt på grund af sit fremmedartede udseende. Han udstillede sine malerier i The Royal Institution of Liverpool, hvor han dagligt for et undrende publikum efterlignede de amerikanske fugles stemmer, f. eks. den 50cm store Elfenbenspætte, hvis stemme rungede gennem skoven som en klarinet, og han fortalte om Vandreduerne, der var så talrige, at de kunne fordunkle himlen i dage, når en flok kom trækkende og deres vingebasken lød som tordenvej. Når de i store flokke slog sig ned brækkede selv de tykkeste grene under deres vægt med en lyd som pistolknald. Han fortalte også hårrejsende historier om sine møder med de vilde indianere, der aldrig før havde set et blegansigt. Ikke sært at han hurtigt fik tilnavnet "The American Woodsman".

Audubon skrev til Lucy: "*Jeg er blevet vel modtaget overalt, mit arbejde roses og beundres, og mit stakkels hjerte er endelig befriet fra den store bekymring, der i så mange år har gnavet og opslidt det, for nu ved jeg at jeg ikke har arbejdet forgæves*". .

Fra Liverpool gik rejsen videre til Edinburgh, hvor en gravør, William Home Lizar arbejdede på P. J. Selbys "*Illustrations of British Ornithology*", et dengang meget berømt arbejde. Drevet af nysgerrighed opsøgte Lizar Audubon, hvor han roste Selbys fugletavler til skyerne, medens Audubon satte en stol hen til ham og langsomt pakkede sine egne tavler ud, og som han senere beskrev det til Lucy: "*Uden at have ytret et ord fremviste jeg nu en tegning, og kære Lucy, fra det øjeblik var Selby den lidende. M r. Lizar udbrød*

overrasket: "Min Gud, jeg har aldrig før set noget lignende".

Lizar indvilligede i at lave 10 af tavlerne. Audubon blev hurtig den mest feterede mand i Edinburgh. Adelen kappedes om at kunne fremvise denne fremmede fugl ved deres celebre fester, og mange tegnede sig for en subscription af hans værk. Lady Douglass morede sig meget over at se, at Audubon spiste tomaterne rå! Og alle var enige om, at noget mere fremmedartet og eksotisk skulle man lede længe efter. Selv til de fornemste fester, hvor herrerne var klædte i smoking og damerne i lange kjoler, mødte Audubon op i sin slidte ulveskindsfrakke, langt skæg og hår, og over skuldrene havde han sin kæmpestore portfolio.

LONDON.

Året efter dristede Audubon sig til London, men undervejs gjorde han ophold hos den gamle hæderkronede Thomas Bewick, der havde opfundet en ny metode at lave træsnit på, brugende et tværsnit af træet i stedet for et længdesnit, hvilket gav mulighed for større finhed i detaljerne. Audubon og Bewick blev gode venner, begge beundrede den andens arbejde. Ankomsten i London opdagede Audubon, at Lizars kolorister havde sjusket sådan med deres arbejde, at mange købere nægtede at betale endsige fortsætte subscriptionen. Her tilsmilede lykkens gudinde ham dog endelig for alvor, idet Audubon efter kun få dages søgen fandt en ny gravør i London, Robert Havell, No.79 i Newmann Street, som var villig til at overtage arbejdet, endda til en meget billigere pris end Lizar havde forlangt! -Havell udførte over de næste 11 år ialt 435 tavler med deres 1.065 figurer for Audubon, en overgang med ikke mindre end 50 kolorister til at håndkolorere de enorme -plakatstore -tavler .

For daglig at kunne betale gravør og kolorister måtte Audubon ofte male oliemalerier og gå fra dør til dør for at sælge dem, ofte før farverne var tørre!. Som altid stod flittige Audubon op klokken fire om morgenen, forberedte tavlerne til gravøren, skrev sin omfattende korrespondance, kontrollerede ofte flere gange dagligt koloristerne, instruerede sine agenter og opsøgte eventuelle nye køber emner. Mod slutningen af året 1828 havde Audubon fået 144 subscriptioner, heriblandt den engelske konge, der bad ham om at udgive værket under hans særlige protektion.

Men Audubon hadede London "for mig er London ligesom gabet af et kæmpe uhyre, forsynet med millioner af skarpe tænder, og at undslippe uskadt derfra må vist kaldes et mirakel". Desuden havde Audubon altid hjemlængsel i London; han savnede Lucy, skovene i Ohio, Mississippis sumpe og South Carolinas rige kyststrækninger .

Den 25 april 1827 fandt det første møde sted i den nydannede forening "Zoological Society of London", i 33 Bruton Street. Vi må formode, at Audubon og John Gould her har truffet hinanden, måske endda for første gang, men noget skriftligt herom har jeg ikke kunne finde.

PARIS.

Fra 4. september 1828 og to måneder frem var Audubon i Paris, hvor en af tidens største statsmænd, forfatter, filosof og zoolog, baron Cuvier, modtog ham og udtalte, at Audubons værk var det fineste af sin art i hele verden!

Endelig 26 oktober fik Audubon meddelelse om, at kongen af Frankrig bestilte værket, og sekretæren, der overbragte nyheden, gratulerede og sagde, at nu kunne Audubon være sikker på, at resten af den kongelige familie snart også tegnede sig for en subscription, fordi ingen af dem ville stå tilbage for hinanden. Det viste sig snart, at sekretæren havde ret.

AUDUBON KAN ENDELIG VENDE TILBAGE TIL AMERIKA

Audubon kunne nu vende tilbage til Amerika som en berømt mand. Med sig havde han Henry Ward, som havde fået i kommission fra John Gould og Swainson at indsamle fugleskind. Audubon havde lovet at holde et godt øje med knægten. Det blev aftalt, at de skulle mødes i Carnden, men Ward udeblev. For de penge, Gould og Swainson havde betalt ham på forskud, havde drengen fundet sig en pige "af ringe herkomst" i New York og giftet sig!

Med en af den amerikanske regerings skibe sejlede Henry Ward og Audubon nu til Florida, en æresbevisning, Audubon ikke i sin vildeste fantasi havde forestillet sig få år tidligere.- Ja, i marts 1830 blev Lucy og han sågar modtaget i audiens af Præsident Andrew Jackson og Repræsentanternes Hus tegnede en subscription på værket ved samme lejlighed. Få år forinden, hvor han sad i gælds fængsel, kunne han ikke have drømt om, at så stor en ære skulle overgå ham.-

"Skovene ekkoede af min bøssets knalden", skrev Audubon, for nu gjaldt det om at bestille noget. Havell var ved at være udgået for tavler. Ward og Audubon boede i tre uger hos hans bedste ven, og svigerfar til begge hans sønner, den lutheranske præst i Charleston, South Carolina, John Bachman, hvor Audubon malede 15 fugle og Henry Ward skindlagde 220 fugle. Men heller ikke Audubon havde helt glemt sit gamle håndværk: På een dag skindlagde han således her 20 Carolina Parakitter, 2 Elfenben-næb Spætter og 4 Pileated Spætter!

Dette billede af Audubon er malet af hans søn John Woodhouse Audubon.

🚩 VÆRKETS FULDFØRELSE FRA NU AF EN FAMILIE-ENTERPRISE.

Hele familien rejser nu med Audubon til England, hvor Audubon kaster sig ud i arbejdet med at skrive de 5 bind "*Ornithological Biography*" der indeholder alle Audubons egne naturiagttagelser. En ung videnskabsmand, William MacGillivray, blev engageret til at renskrive Audubons elendige engelske + tilføje beskrivelserne et større videnskabeligt fundament. Sønnen Victor overvåger Harvells kolorister, Lucy er sin mands sekretær og sønnen John blev hurtigt en habil konservator og fuglemaler .

🚩 LABRADOR REJSEN.

I 1833 chartrede Audubon en 106 tons skonnert, ved navn Ripley, hvormed han besejlede kysterne af det meget ugæstfrie Labrador. Her fandt de, at Eskimo Regnspoven afløste Vandreduen i talrigdom. Regnspoven spiste bær, og meget hurtigt efter at sådan en enorm flok var landet, var alle bær opspiste i hele området. Selvom det var sommer var vejret det år koldt, tåget og regnfuldt og meget ofte havde de storm. Når de gik i land var myggene en stor plage. Audubon arbejdede i dagevis i vådt tøj. Endelig d. 22 august efter 2½ måneders strabadser blev Audubon sat i land på Ruy Island. Han havde fået nok af alle søsygens kvaler og de resterende 90 miles vej hjem syntes ikke at være andet end en kvadrille dans.

Annas Kolibri. Prøv at sammenligne dette billede med kolibri illustrationer af John Gould.

Audubon fik malet 23 billeder på turen og skrev i sin dagbog: "*Sjældent i mit liv har jeg forladt et land med så lidt vemod som denne gang*".

I Louisville indhentede fortiden Audubon, idet han igen blev fængslet. En gammel kreditor genkendte ham, og Audubon måtte aflevere alt, hvad han havde, for igen at blive en fri mand. Til en af Backmans svigerinder skrev Audubon: "*at lige siden han havde forladt fængslet havde han kun drømt om synkende og brændende skibe*".

BARON ROTHSCHILD.

Tilbage i London lykkedes det Audubon at få en af Londons rigeste, Baron Rothschild, til at tegne en subskription på "*The Birds of America*", naturligvis uden at noget så prosaisk som prisen først var blevet drøftet. Et par dage senere sendte Audubon de første to bind af værket til baronens kontor med en regning. Da bankmanden så beløbets størrelse råbte han: "*Hvad, 100 pund for fugle! Hvorfor? J eg vil betale 5 pund og ikke en farthing mere*". Senere skulle baronen opleve, at hans egen søn, Walter spenderede millioner af pund på fugle!

Audubon skrev i sin journal: "*Jeg tog værket tilbage og solgte det senere til en mand med færre penge, men med et mere ædelt hjerte*".

VÆRKET AFSLUTTES.

I 1834 skrev Audubon tyngt af arbejdets byrde til Backman, der også hjalp Audubon med "*Ornithological Biography*" "*Gud beskytte og lønne dig for dit besvær med altid at publicere bøger om naturvidenskabelige emner. For min del ville jeg hellere vade skjorteløs og uden bukser gennem alle Floridas sumpe i*

moskitosæsonen, end arbejde som jeg hidtil har gjort det med min pen". Audubon opkaldte senere en lille sanger efter sin ven: Bachman's Warbler (*Vermivora bachmanii*). Den er i dag Amerikas sjældneste spurvefugle, og frygtes snart at være uddød.

Endelig i 1838 udkom den sidste tavle (nummer 435) til værket "*The Birds of America*". Omkring 175 eksemplarer blev solgt. Fordi så mange af de første abonnenter under byrden af de regelmæssige afdrag faldt fra, og fordi så mange nye købte tidligere leveringer og så ikke formåede at betale for de nye, var Audubon aldrig helt sikker på, hvor mange komplette sæt, der var blevet solgt.

Efter utallige opfordringer om at udgive værket i en billigere udgave som alle kunne få råd til at købe, efterkom Audubon ønsket og i Amerika udkom mellem 1840 og 1844 en revideret udgave i mindre format i 7 bind. Ved hjælp af et "Camera Lucida" blev billederne formindsket til litografisk produktion. Dette værk indeholder 24 nye illustrationer og blev med næsten 2000 solgte eksemplarer en stor succes.

Ornithological Biography or An Account of the Habits of the Birds of the United States of America I 5 bind med 140 træsnit blev udgivet mellem 1831 og 1839 i England. Det udkom også i Amerika, men her i sønnen Victor Gifford Audubons navn, af hensyn til alle faderens gamle kreditorer. I 1839 udkom ligeledes *A Synopsis of the Birds of North America*, der bringer et systematisk arrangement af alle de fugle, Audubon beskrev i sine to andre værker, hvori de optræder i tilfældig rækkefølge.

MINNIE' S LAND.

I april 1842 havde Audubon endelig tjent så mange penge, at familien kunne slå sig ned på en 35 acres ejendom på Manhattan øen, med udsigt over Hudson floden. Det blev kaldt Minnie's Land efter hans hustru, hvis kælenavn var Minnie. I dag ligger stedet midt i New York, mellem 155 og 158 street. Huset og parken er forlængst borte.

Minnies Land

AUDUBON SÆTTER SIG ET NYT MÅL.

Audubon var ikke manden, der kunne hvile på laurbærene. Sammen med sin mangeårige ven, præsten Backman, besluttede han, at et tilsvarende værk over Amerikas pattedyr nu skulle laves. I marts 1843 tog han på sin sidste lange rejse op ad Missouri floden for at indsamle pattedyr. Med sig havde han konservator John G. Bell fra Spark Hill, New York, som Backman havde anbefalet som en god, praktisk naturalist. Rejsen op ad Missouri floden foregik med en flodpram i selskab med 101 pelsjægere af 12 forskellige nationaliteter, der nu vendte tilbage til deres jagtmarker. Ved hver lille flække salutede disse halvvilde og oftest berusede mænd med deres bøsser, ofte i timevis! Kaptajnen kunne ikke udstå indianerne, så han gjorde ikke holdt og tog dem med, når de fra flodbredden prægede hans båd. Ved flere lejligheder skød de i deres ærgrelse efter dem, dog ved et lykkeligt held blev ingen ramt. Audubon så de enorme bison flokke, "så vi til slut ikke tog mere notits af dem, end af køerne på vore enge derhjemme". Audubon oplevede også, hvordan der blev drevet jagt på disse prægtige dyr. Ofte var det "fun shooting" (fornøjelsesskydning), hvor blot tungen blev udskåret, som den største delikatesse, og resten af kadaveret fik lov til at ligge som bytte for ulve og gribbe.

I sin dagbog beskriver Audubon, hvordan bisonerne blev flået, når der skulle skaffes kød: "*Nu brækker en kraniet af tyren og med blodige fingre trækker han det endnu varme hjerne ud og nedsvælger denne med synlig behag; en anden har nået leveren, og guffer store stykker af denne i sig i rå tilstand; en tredje smovser sig imedens i noget modbydeligt udseende indmad nede i bugen. ...hænderne, ansigterne og klæderne, alt er blodigt, og nu bliver et glas grog ofte indtaget, for flåningen af tre- fire dyr er sandelig et hårdt arbejde. Ofte, når der intet vand fandtes i nærheden, blev vores suppe kogt uden at vi blev vasket, og først når vi næste dag havde rejst adskillige miles kunne vi få lejlighed til at vaske os, og dog, på trods af alt, vi var sultne, spiste godt og sov sundt".*

Det var en anstrengende tur. Når prammen løb på en mudderbanke – og det gjorde den tit - måtte alle mand i vandet og hjælpe til med at få den fri igen. Flere gange om dagen gjordes holdt, og så måtte alle hænder hjælpe til med at hugge brænde til maskinen, selv kaptajnen deltog. Rigt belæsset med bytte kom Audubon hjem til Minnie Land d. 6 november 1843.

AUDUBON'S SIDSTE ÅR.

Bogen om Amerikas pattedyr, kaldet: "*The Viviparous Qadrupeas of North Arnerica*" blev udgivet mellem 1845 og 1848. Den blev dog aldrig så berømt som fugleværket.

Audubon oplevede triumfen af hans livsværk, men hurtigt viste det sig, at alle hans strabadser og nederlag ikke var gået sporeløs hen over ham. Han var nu en olding, tandløs og synet havde svigtet ham, så han ikke mere kunne male. Desuden var han også stærkt senil i sine sidste år .

Vennen William Bakewell, kom en dag på besøg. Han overraskede den gamle maler i en af hans drømmerier, glad og forvirret så Audubon op på sin besøgende en tid lang, og så udbrød han til alles fornøjelse: "*Ja, ja, Billy! Du går ned ad den ene side af søen, og jeg på den anden side, så skal vi nok få ænderne*". Det blev Audubons sidste ord. Få dage efter, d. 27 januar 1851 døde han.

Audubons gravsted

Audubon ligger begravet på Trinity Churchyard. I 1893 bestodede "The New York Academy of Science" opsætningen af et højt keltisk kors på hans grav.

Referenceliste:

- Adams, A. B. 1967: John James Audubon. A biography. London.
- Anker, J. 1973: Bird Books and Bird Art. Lochem.
- Audubon, J. J. 1946: The Birds of America. New York.
- Audubon, J. J. 1966: The original Watercolor Printings of John James Audubon for the Birds of America. New York.
- Audubon, M.(ed.) 1960: Audubon and his journals. Vols.1-2. New York.
- Brunius, T 1980.: Maleren og ornithologen John James Audubon. Naturens Verden 1980: 391-401.
- Clement, R. 1975: The Living World of Audubon. London.
- Durant, M. & M. Harwood, 1980: On the Road with John James Audubon. New York.
- Erritzøe, J. 1989 Historien om John Gould, "The Bird Man". Meddelelser 22: 13-27
- Erritzøe, J. 1991: Berühmte Präparatoren. John Gould. Der Präparator 37: 29-35.
- Ford, A. 1957: The Bird Biographies of John James Audubon. New York.
- Ford, A. 1964: John James Audubon. Norman.
- Frost, C. C. 1987: A History of British Taxidermy .London.

- Herrick, F. H. 1919: Audubon's Bibliography. Auk 36: 372-380.
- Herrick, F. H. 1968: Audubon the Naturalist. History of his life and times. 2 vols. New York.
- Lysaght, A. N. 1975: The Book of Birds. London.
- Mengel, K. 1972: A Catalogue of the Ellis- Collection of Ornithological Books. Lawrence.
- Nissen, C. 1953: Die Illustrierten Vogelbücher. Stuttgart.
- Parkes, K. C. 1985: Audubon's Mystery Birds. Natural History (American Mus. Nat. Hist.) 94 (4). 88-93.
- Preston, D. J 1985.: Audubon's Coppers. Natural History (American Mus. Nat Hist.) 94 (4): 110-117.
- Rourke, C. 1936: Audubon. New York.
- Sauer, G. C. 1982: John Gould, the bird man. Melbourne.
- Sitwell, S., H. Buchanan, & J. Fisher, 1990: Fine Bird Books 1700-1900. London.
- Sotheby's, 1989: The Library of H. Bradley Martin. John James Audubon. New York.
- Stresemann, E. 1951: Die Entwicklung der Ornithologie. Aachen.
- Teale, E. W. 1965: Audubon s Wildlife. London.
- Thomas, P. D. 1985: Painter of the Feathered Tribe. Natural History (American Mus. Nat. Hist.) 94 (4): 95-108.
- Trinity College, 1983: Ornithological Books in the Library of Trinity College. Hartford.

Nb: Maria Audubon, 1960: "Audubon and his Journals" må læses med stor forsigtighed, idet sønndatteren Maria skammede sig over sin slægtninges meget saftige (og spændende) sprog, og derfor ofte omredigerede teksten til det ukendelige. Efter endt arbejde brændte hun alle Audubons dagbøger! Et smerteligt tab for al Audubon forskning.

EFTERSKRIFT

Imellem det 19ende århundredes fugleillustratorer var John James Audubon og John Gould hævet over enhver tvivl giganterne og derfor bliver de ofte sammenlignet.

En efterårsdag for nogle år siden forsøgte jeg på Kensal Green kirkegården i London at finde John Goulds gravsted. Kirkegårdskontoret havde givet mig gravens nummer og et kort over området. I flere timer søgte jeg forgæves mellem delvis sammenstyrtede monumenter, overgroede af vedbend, og med store engelske, grå og vævre egern springende omkring mig, at finde Gould's sidste hvilested i dette idylliske forfald. Forgæves. Ingen jeg spurgte, kendte navnet John Gould. På kirkegårdskontoret trak de beklagende på skulderen og viste mig en liste på kludetæpper over havens berømtheder, alle adelige. Gould's navn var ikke imellem.

Tilbage i Londons City så jeg i enhver boghandel 2-3 forskellige kalendere med Gould's afbildninger. Hver tredive eller fjerde antikvarboghandel havde en original Gould hængende i vinduet til høje priser. Den agtværdige Henry Sotheran boghandel i Sackville Street, (der i sin tid købte hele Goulds dødsbo) havde viet halvdelen af deres store forretning kun til John Gould, og i Sothebys nyeste katalog var hele Gould's samlede produktion annonceret til den næste auktion.

Hele byen spandt guld på John Gould's efterladenskaber, men bortset fra ganske få fagfolk kendte ingen hans navn mere!

Til sammenligning i Australien, hvor hvert skolebarn kender navnet John Gould, grundlæggeren af Australiens ornitologi, som de kalder ham derude.

I Amerika derimod, der er Audubon blevet intet mindre end en kult. For fuglebeskyttelsens tilhængere er han blevet en helgen, den førende forening hedder: "The National Audubon Society". En by og et bjerg i USA er opkaldt efter ham. Talrige gader, bygninger, museer, bøger, magasiner og arrangementer bærer hans navn. Kort sagt: Alle kender og ærer navnet Audubon.

Hvorfor den forskel?

Kan noget af forklaringen ligge i forskelle i folkekarakteren? Amerikanernes hang til patriotisme og søgen efter en romantisk fortid? Og englændernes snobberi. Manglen af det lille ord Sir i Gould's navn? Jeg ved det ikke.

Utallige har draget sammenligninger mellem det kunstneriske i Audubons og Goulds billeder. Gould malede som bekendt selv kun raskitsen til sine tavler, og havde andre kunstnere til resten, men han havde sans for komposition og han kunne gengive fuglene i korrekte stillinger. Alle hans billeder, ligegyldig hvilken kunstner der har udført resten, bærer Goulds særkende.

På de fleste af Audubons tavler har andre malet baggrunden, og mange af hans dyr har helt unaturlige stillinger, men de har på grund af deres dynamik en svær definerbar fascination.

1 1838 skrev fætterten til Napoleon, Charles Lucian Bonaparte: "*Fortrinene ved Mr. Audubons arbejde er kun størrelsen af hans bog, medens M r. Gould's arbejde på Europas Fugle er mindre i størrelse, men er det smukkeste ornitologiske arbejde, der nogensinde er frembragt i dette eller andre lande*".

Sitwell fastslår, at Goulds fugletavler ikke er kunst, som Audubons er det, men de er perfekte ornitologiske illustrationer. Brunius finder, at det er forundt Audubon "at forene realisme med naturlyrik af sælsom eksotisme.

Men tilbage til spørgsmålet, hvorfor Gould er glemt og Audubon forgudet: Kan det måske have haft nogen betydning også, at Gould tilbragte det meste af sit liv i England, hvor han skovlede penge ind! Oplevede den mand overhovedet en eneste rigtig økonomisk fiasko? Misundelsens safter stiger op og fordærver al sund overvejelse.- Hvorimod Audubon, han måtte først selvforskyldt helt ned i sølet, før han endelig kunne kæmpe sig frem til sin triumf. Og egentlig rig, det blev han aldrig!

Men på den anden side: Gould blev født fattig, Audubon rig!

Men af alle uløste gåder er måske Audubons ophøjelse til skytsengel for fuglebeskyttelsessagen den allerstørste. Audubon skrev i et brev til Lucy: ..at han i vinteren 1832 (hvor han immervæk var 47 år gammel) *skød 5 Hvidhovedet Ørne indenfor et døgn, hvilket er mere end de fleste jægere kan prale af*. En anden gang erklærede han, at *det var en dårlig jagtdag for ham, hvis han havde skudt mindre end 100 fugle!*

Nok oplod han i sine senere år ved flere lejligheder sin stemme advarende mod den naturødelæggelse, der fandt sted, men alligevel. .

ADHUC SUB IUDICE LIS EST (striden er endnu for dommeren)

For gode råd ved tilblivelsen af denne historie vil jeg gerne rette en tak til følgende:

Mary LeCroy, Departement of Ornithology. American Mus. Nat. Hist., New York.

Dr. Kenneth C. Parkes, Carnegie Mus. Nat. Hist. Pittsburgh.

Prof. Gordon C. Sauer, Kansas City.

Vaskebjørn (*Procyon lotor*). Fra Audubon and Backman's *Viviparous Qadrupeds of North America*.

Denne artikel er tilegnet Axel Diderichsen, min gode ven gennem 40 år.